

TEHNICA SCRIERII UNUI TEXT ACADEMIC¹

Tehnica, maniera de a concepe o lucrare științifică, indiferent de domeniul științei, urmează reguli stricte, extrem de acribice, în afara cărora o lucrare nu poate să se numească academică.

Țările cu tradiție academică de secole și-au întocmit manuale pentru acest tip de scriere. De exemplu, la New York există M.L.A. (*Modern Language Association of America*) *Style Sheet* care, perfecționându-se în decursul unor ani, a ajuns *M.L.A. Handbook for Writers of Research Papers*², bazele ei fiind puse în 1883.

Pe lângă un astfel de manual, necesar întodeauna, pe masa de lucru nu ar trebui să lipsească *Dicționarul explicativ al limbii române* sau, după caz, dicționarul limbii în care se redactează lucrarea, de asemenea, un ghid de scriere corectă. E falsă ideea conform căreia nativul are capacitatea utilizării 100% a întregului vocabular, bazându-se pe înmagazinarea unui limbaj tehnic, specific domeniului în care s-a perfecționat de-a lungul timpului. Eventual și-a format un limbaj standard, de lemn, însă nu și-a îmbogățit prea mult vocabularul în afara instrumentelor de lucru mai sus menționate. La noi în țară, cu excepția secției de *Limbi Clasice*, unde studenții au un curs de un semestru – *Introducere în filologia clasică* – în care învață toate regulile de scriere academică, istoria manuscriselor, noțiuni de editare, istoria scrisului, istoria cărții și a tiparului, nici o altă instituție de învățământ sau culturală nu predă astfel de noțiuni.

Din această cauză, dacă umaniștii au prins din zbor tehnicile, uneori aplicate cu sfințacie, dar existente vizibil în cărțile lor, cei mai suferinzi în acest sens sînt cei din științele exacte.

De aici, poate, în ultimul timp, în special medicii s-au confruntat cu o seamă de acuze, fiindu-le incriminată munca științifică, pasibilă de plagiat. Aici se cuvine a introduce un N.B.! Între plagiat și compilație există distincție clară, însă, chiar dacă o lucrare nu poate fi

demonstrată ca plagiat, fiind o compilație, textul respectiv n-ar trebui, conform regulilor de scriere științifică, în lipsa originalității, să aibă calificativul *academic*.

DEX-ul semnalează plagiatul ca fiind „acțiunea de a plagia; operă literară, artistică sau științifică a altcuiva, însușită (integral sau parțial) și prezentată drept creație personală³.”

Termenul vine din latină, *plagijs*, - *ii (m)*⁴ – cel ce smomește și ascunde robii altuia. Sensul figurat al termenului indică pe cel care fură scrierile altuia. *Compilația*, conform DEX-ului, reprezintă „lucrarea, opera care cuprinde idei și fragmente din diverși autori, neprelucrate în mod personal⁵”. Termenul este de origine latină, *compilație* < *lat. compilatio, onis s.f.*⁶ însemnînd *culegere din scrierile altora*, verbul care desemnează acțiunea fiind *compilo, are*, un construct < prep. arh. com > cum + vb. pilo, pilare = a despoi, a prăda. Cicero îl pune în legătură cu furtul din temple „compilare fana” = a prăda templele.

Care ar fi ingredientele dintr-un text pentru ca acesta să nu se facă vinovat de plagiat? Cartea la care voi apela pentru a evidenția lipsa elementelor tehnice specifice stilului științific nu face obiectului plagiatului, însă suferă din punct de vedere al rigorii terminologice. Între compilație și plagiat există diferențe. Plagiatul are în vedere furtul direct, asumarea muncii finite, muncă aparținînd de drept altuia, pe cînd compilația indică preluarea ideii altuia, fragmentară, fără a se face trimitere la cartea de origine, la autor, fără adnotări, fără prelucrarea ideilor în mod personal etc.

Materialul prezent este scris *sine ira*, așadar nu își propune să acuze autorul, ci doar să atragă atenția asupra necesității scrierii și conceperii unui text academic după toate rigorile.

Compendiu de Suicidologie, autor Doina Cosman, ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006, se deschide cu un studiu istoric asupra suicidului. Vorbind despre

sinucidere și sinucigași, din perspectivă culturală, autoarea cărții amintește de expresia ebraică, pe care o scrie în românește, punând-o între ghilimele, fără a da exact sursa, ce dicționar sau carte a consultat.

„Singurul caz de sinucidere relatat de *Noul Testament*, spune autoarea, este cel al lui Iuda Iscarioteanul. Expresia verbală pentru sinucigași în limba ebraică este: *acela care se distruge pe sine cu bună știință*”⁷.

Informațiile culturale nu au corespondent în nici o sursă bibliografică.

„În Grecia, în antichitate – se spune mai departe – sinuciderea era interzisă. Cadavrul sinucigașului era privat de ritualul de înmormântare iar mâna dreaptă a acestuia tăiată și înmormântată separat. Totuși, stoicii erau partizanii declarați ai sinuciderii. În Roma antică, doar în perioada de decadentă suicidul a devenit mai numeros, poate și datorită influenței lui Seneca: *a te gândi la moarte înseamnă a te gândi la libertate*.”⁸

Se impune o întrebare pertinentă. Pe baza cărei surse se fac astfel de afirmații? Fără a fi deloc malițioși, în afara materialelor de lucru cu caracter istoric, nu poți avea acces la informații din antichitate. Sursele sunt extrem de multe, însă autoarea nu notează nici una. Nici măcar zicerea atribuită lui Seneca și semnalată ca atare nu beneficiază de sursă. În lipsa izvoarelor, datele culturale, care mai beneficiază și de cifre, nu sunt altceva decât compilații. Cu privire la atitudinea lui Aurelius Augustinus față de suicid, se precizează că „a condamnat sinuciderea, considerând acest act mai păcătos decât o crimă, întrucât cel ce se sinucide își condamnă sufletul la chinurile veșnice ale iadului”⁹, însă nu amintește conform cărui text augustinian face o astfel de aserțiune.

Excursul cultural despre sinucidere trece și prin Martin Luther, din care se citează, fără a se pune în dreptul citatului nici o sursă bibliografică. Toate citatele, conform normelor de scriere academică, indiferent de lungimea lor, se semnalează prin ghilimele, se reproduc întocmai ca în original, adăugându-se la sfârșit o notă prin care se specifică sursa cu minuțiozitate, dându-se autorul, titlul, editura, orașul, anul de apariție, pagina. Capitolul *Compendiumului* beneficiază, totuși, la sfârșit, de o bibliografie selectivă. Trecerea unei bibliografii la sfârșitul unei lucrări, fără a trimite la text, la ideile acestuia, înseamnă piraterie intelectuală.

La noi, în special în lumea medicală, întâlnim astfel de cazuri.

Conform lui Jacobus Thomasius¹⁰, termenul *plagium* (sau *plagiarius*) este pus în legătură cu furtul intelectual, pentru prima dată folosit de Martial, după cum aflăm de la Gerges Maurevert. Pierre Bayle¹¹, definind plagiatul, se apropie mai mult de nuanța semantică a termenului original, considerând că plagierea nu este altceva decât furtul de „bob de grâu, de paie, pleavă și praf în același timp”, în latină semnificația cuvântului trimițând spre furtul de animale din bătătura casei.

Conform normelor de scriere academică, impuse o dată cu apariția *academiilor antice*¹², a manualelor generice, specifice domeniului de cercetare, un text științific trebuie să țină cont de prescurtările specifice, sintagme latinești caracteristice acestui tip de text, notelor

de subsol, sursele indirecte, stilul științific, miscelanee, indexuri, lista abrevierilor, bibliografie etc.

- **notele de subsol** – pentru textele academice, notele de subsol sunt esențiale, pentru că aduc un plus de informații de esență istorică, științifică, evolutivă, culturală, care nu-și găsesc locul în text. Tot aici se pot încadra anumite polemici, argumente pro și contra, referitoare la ideile din articol. De obicei, notele sunt așezate în subsolul paginii, dar pot apărea și la finele capitolului.

- **prescurtările specifice**, de regulă, sunt sintagme latinești și se folosesc în funcție de necesități, în vederea fie a eliminării unor repetiții, fie pentru a aduce un grad de înțelegere mai mare.

- **cf.** – *confer* – compară

- **s.v.** – *sub voce (sub verbo)* – sub cuvântul (discutat; vezi cuvântul)

- **et. al.** – *et alii* – și alții (se folosește după nume de persoane)

- **etc.** – *et caetera* – și celelalte lucruri (și așa mai departe). Niciodată nu vom pune **etc.** după persoane.

- **supra** – mai sus (atunci când se face referire la un pasaj din textul curent)

- **infra** – mai jos. Atît *supra*, cât și *infra* apar în combinație cu prescurtarea *p.* (ex. v. *supra*. p. 3)

- **passim** – ici și colo (peste tot în text). Adverbul se întrebuintează în special când referințele sunt foarte numeroase în text, *infra și passim* nemaifiindu-ne de nici un folos.

- **idem** – *același, aceeași*. Când aceeași pagină abundă în idei care trimit la același autor, la aceeași carte, pentru evitarea repetiției, folosim *idem*

- **ibidem** – *chiar acolo, în același loc*. Prescurtarea este *ibid.* Folosim *ibidem (ibid.)* când întreaga notă se repetă, diferite fiind doar paginile.

- **op. cit.** – (*opere citato*) – în lucrarea citată

- **loc. cit.** – (*loco citato*) – în locul citat. Ambele expresii au în vedere lucrările citate anterior.

Există expresii latinești care sunt utile textului academic, însă nu de necesitate maximă, având un caracter, mai degrabă, elitist: *ab initio; ad literam; ad rem; a posteriori; a priori; de facto; in extenso* etc.

- **miscelanee** – se referă la materialele adiacente, folosite pentru surplusul de informație, care trebuie menționate: *conferințe, filme, diapozitive, manuscrise, scrisori inedite, recenzii, teze, mese rotunde, dezbateri publice, emisiuni radio – tv., surse necunoscute, expoziții, vernisaje, prezentare de caz etc.*

- **erata** – lista de sfârșit, prin intermediul căreia sunt semnalate și îndreptate eventualele omisiuni sau greșeli.

- **sursele indirecte** – când o operă este cotate ca fiind academică, ea trebuie să facă uz de surse directe, doar acestea având prezumția de exactitate. În măsura în care acest fapt nu este posibil, se acceptă și *sursa indirectă*, însă, în acest caz, se semnalează sorgintea informației respective. De obicei, acestea au în vedere materialele vechi, manuscrisele etc., care fie s-au pierdut, fie, din varii motive, nu pot fi consultate decât cu restricții, motiv pentru care se specifică de unde s-a luat informația ca atare.

- **stilul științific** – acesta se aplică exclusiv lucrărilor

de cercetare (Teze de doctorat, tratate, compendii etc.), în care limbajul trebuie să fie lipsit de subiectivitate, fiind limpede, echilibrat, cu fraze scurte, fără licențe lingvistice, cu expresii concise, un stil neutru, detașat, fără exagerări, fără părtinire.

- **rezumatul** – de obicei, rezumatul se face în una din limbile de circulație, astfel încât, ideile din cuprinsul studiului să fie accesibile oricărei persoane aparținând altui sistem lingvistic.

- **dictionar tehnic** – se are în vedere un minidictionar, în care sunt dați termenii tehnici, specifici doar domeniului de cercetare specific lucrării în cauză

- **indexurile** – se așază la sfârșitul unei lucrări. O lucrare științifică, prin ceea ce reprezintă ea, vorbește *ex cathedra*, așadar, indexul este o necesitate pentru compendii, tratate. Conform Pike, Kenneth L. *How to Make an Index in Publications of M.L.A.*¹³ indexul poate da informații generale cu privire la o temă, nume, discipline, subiecte etc.

- **abrevieri** – toate prescurtările din text fac suportul listei abrevierilor

- **bibliografia** – abia după ce s-au uzitat toate elementele caracteristice textului academic, la sfârșit se trece lista tuturor cărților consultate, indiferent dacă au apărut în note sau în bibliografia selectivă, caracteristică fiecărui capitol în parte.

Întorcându-ne la lucrarea *Compendiu de suicidologie*, autor Doina Cosman, dacă ținem cont de toate aceste criterii standarde, impuse de normele academice internaționale de scriere și redactare a unui text științific, lucrarea mai sus menționată se abate de la unele din aceste norme. Lipsesc notele de subsol, abrevierile, dictionarul tehnic, miscelanele, prescurtările specifice expresiilor latinești, pe care nici nu le folosește, din cauza lipsei notelor, bibliografia generală nu se dă. Limbajul este uneori agramat, cu expresii tautologice – „la construirea concepției despre moartea **și-au adus aportul**”¹⁴ – cu virgule lipsă sau puse fără a se ține cont de normele gramaticale în vigoare – „*acest cuplu viață-moarte nu este în contradicție, cele două stări sunt diferite (,) dar nu opuse*”¹⁵...”. De obicei, în cazul compendiumului menționat, lipsa virgulelor se constată înainte de *dar (conj., adv.) adversativ*, care cere obligatoriu virgulă. De asemenea, lipsesc virgulele și în cazul subordonatelor atributive izolate.

Un capitol extrem de incitant ar fi putut fi *Trăire și act – o abordare fenomenologică a procesului suicidal*, dacă doctor Doina Cosman ar fi tratat subiectul chiar din perspectivă anunțată în titlu, făcând apel cu adevărat la reprezentarea filosofică a suicidului ca identitate fenomenologică. Ideile din acest capitol aparțin spațiului comun, din când în când se dau citate din autori celebri, fraze în interiorul cărora cuvântul *moarte* deține un rol special, fără a se face un minimum interpretativ, desigur, *fenomenologic*, fără a se da trimiterea exactă: „După cum remarca și H. Ey – *angoasa de moarte este un vestibul în fața timpului deschis*”¹⁶.

Oare unde remarca H. Ey?! Cazurile Van Gogh, Jack London, Gauguin, Ceikovski, Kirchner, Hemingway, Cesare Pavese nu lămuresc ideile „fenomenologice” ale capitolului „fenomenologic”, ele doar fac uz de informațiile

biografice. Dacă tot s-a dorit semnalarea acestor cazuri, ar fi fost oportună și prezența celebrității poetei Sylvia Plath, dar și a Friedei Kahlo, cauza morții acesteia din urmă fiind pusă sub semnul întrebării. Oficial, moartea pictoriței este pusă în seama unei embolii pulmonare, deși mărturiile timpului vorbesc de o supradoză. Însă, ca *ființare ontologică*, din toate punctele de vedere, ar fi fost extrem de interesant pentru un psihiatru cazul Sylviei Plath.

Note:

1. textul academic – din fr. *académique*, lat. *academicus*. Textul academic nu privește eseul, excursul eseistic, cu face suportul strict al lucrărilor de cercetare.

2. M.L.A. reprezintă o asociație de cultură, care, pornind de la primele tipuri de scriere, evoluția scrisului, a gândit un instrument de lucru, în care sunt date toate datele informative cu privire la stiluri, modalități de scriere a unui text, în funcție de istoricitate, de evoluție. Cartea este completată în fiecare an, la reorganizarea și adăugirea ei având un deosebit aport lingvistic, scriitorii, criticii, artiștii, oamenii de știință. Instrumentele de lucru au în vedere asociațiile, domeniile de cercetare, gradele de studiu etc.

3. *** *Dictionarul explicativ al limbii române* – Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ed. Univers Enciclopedic, Buc., 1998, p.801

4. Ioan Nădejde, Amelia Nădejde Gesticone, *Dictionar Latin – Român*, Ed. Adevărul, 1939, p.504

5. *ibid.*3, p.203. Compilație din fr. *compilation*, lat. *copilatio*

6. *ibid.*4, p.113

7. Doina Cosman, *Compendiu de Suicidologie*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006, p.9

8. *ibid.*7, p.10

9. *idem* 8

10. Jacobus Thomasius – *Disertație filologică despre plagiatul literar*, în *Cartea plagiatelor*, Gerges Maurevert, Ed. Floarea albastră, Buc, 2005, p.16

11. Pierre Bayle, *Dictionnaire historique et critique*, Paris, Les Belles Lettres, 1696-1697, p. 504

12. Academia exista încă din timpul lui Platon și avea în vedere școala filosofică întemeiată în 387 î.e.n., foarte aproape de Atena. Termenul provine de la **Akademios**, eroul mitologic căruia i-ar fi aparținut grădina în care se întâlneau filosofilii

13. Pike, Kenneth L. *How to Make an Index in Publications of M.L.A.* 83, (1968), pp.991-993

14. *ibid.*7, p.152

15. *idem*14

16. *ibid.*7,p.154

Bibliografie:

1.*** *Dictionarul explicativ al limbii române* – Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ed. Univers Enciclopedic, Buc., 1998

2. *** *M.L.A. Handbook for Writers'of Research Papers*, sixth edition, Joseph Gibaldi, 2008

3. *** *Gramatica Limbii Române*, Ed. Academiei Române, Buc., 2006

4. Constantinescu Dobridor, *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, Ed. Lucman, 2003

5. Doina Cosman, *Compendiu de Suicidologie*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006

6. Gerges Maurevert, Ed. Floarea albastră, Buc, 2005

7. Ioan Nădejde, Amelia Nădejde Gesticone, *Dictionar Latin – Român*, Ed. Adevărul, 1939

8. Pierre Bayle, *Dictionnaire historique et critique*, Paris, Les Belles Lettres, 1695-1697

9. Pike, Kenneth L. *How to Make an Index in Publications of M.L.A.* 83, (1968)

10. Words Into Type, Englewood cliffs, Nj.Prentice, 1948